

Τέσσερις μέρες θεάτρου στο Τορίνο

► Η δημιουργία στην υπηρεσία της αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς

Για κοπάδε σύμπτωση! Εκεί που άνοιγα τον υπολογιστή μου, είδα φαινόμα στο φυλαγμένο για μένα από τους δικούς μου «Φιλελεύθερο» της περασμένης Κυριακής, το ολοσέλιδο ρεπορτάζ της Μερθής Μιασώβας «Η κοιλότητα σε ρόλο του τουριστικού «κράχτη».

Κι εγώ σκεφτόμουν να γράψω για «Πολιτισμό ως τουριστικό μαγνήτη!» Συνελκόντας, λοιπόν, το θέμα θα το στηρίξω με φρέσκο υλικό που έφερα μαζί μου από το θεατρικό φεστιβάλ Teatro a Corte στο Τορίνο.

Το Τορίνο, η πρωτεύουσα της επαρχίας Πιεμόντε, μια πόλη των 850 000 κατοίκων, προσπαθεί να κομψοποιήσει στον τουριστικό χάρτη της Ιταλίας και της Ευρώπης μέσω μιας πολιτιστικής διοργάνωσης που έχει δύο κύριους άξονες: την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την καθιέρωση ετήσιου διεθνούς θεατρικού φεστιβάλ.

Υπογραμμίζοντας την ιδιαιτερότητα της ταυτότητας της πόλης και της περιοχής από τη διοικητική Ρώμη, την αναγεννησιακή Φλωρεντία, το κοσμοπολίτικο Μιλάνο, οι τοπικές Αρχές δίνουν έμφαση στην προβολή των πολυπύρηνων Palazzo και Castello του Βασιλικού Οίκου της Σαβοΐας. Και το νέο αίμα στις παλιές ιστορικές και αρχιτεκτονικές φλέβες αυτών των πανέμορφων χώρων είναι η σύγχρονη τέχνη, οι ζωντανές παραστάσεις θεάτρου, χορού, τσίρκου, μουσικής. Η ιδέα αυτή γεννήθηκε μετά από τη Χεμερινή Ολυμπιάδα του 2004 στο Τορίνο κατά την οποία το αθλητικό μέρος της διοργάνωσης συνοδεύτηκε από απλούστατο πολιτιστικό πρόγραμμα.

Τότε οι πέντε ολυμπιακοί κύκλοι ενέπνευσαν τους γνωστούς Ιταλούς σκηνοθέτες να στήσουν πέντε μεγάλες θεατρικές παραστάσεις σε διάφορα σημεία της πόλης. Ταυτόχρονα, πάνω στο ίδιο κύμα έπαιξαν πολιτιστικού ενθουσιασμού και απλότητας κρατικές και τοπικές επιχορήγησης, η πόλη φιλοξένησε τη διοργάνωση της απονομής του Ευρωπαϊκού Θεατρικού Βραβείου και ευτύχησε να φιλοξενήσει τον βραβευμένο εκθέτη τη χρονιά Χάρντ Πίτερ, όπως και πολλούς άλλους εξαιρετικούς καλλιτέχνες του θεάτρου μαζί με τις παραστάσεις τους. Και επειδή έπαιξε να είμαι εκεί, παρακολούθησα τις συζητήσεις των ντόπιων διοργανωτών για την ανάγκη διατήρησης αυτής της πολιτιστικής πνοής που ξεσπάει στην πόλη.

Η ιδέα αυτή έγινε θεσμός και για τρίτη συνεχόμενη χρονιά η πόλη του Τορίνο, ενώνοντας τους στόχους της πολιτιστικής αναβίωσης και τουριστικής προσέλκυσης, καθιέρωσε το διεθνές διεθνές θεατρικό φεστιβάλ, έτσι ώστε το 2011 η πόλη, που υπήρξε η πρώτη πρωτεύουσα της ενιαμένης Ιταλίας, να φτάσει στην εκατοντηντάχρονη επέτειο του γεγονότος όχι μόνο με παλιές δόξες, αλλά και με καινούργια πολιτιστική αιγλή.

Διάδρομοι επικοινωνίας

Το φετινό φεστιβάλ Teatro a Corte στόχευε στη συγκέντρωση και παρουσίαση νέων τάσεων και παραγωγικών ομάδων που με τη χρήση καινούργιων καλλιτεχνικών τρόπων έκφρασης να ανακαλύπτουν διάδρομους επικοινωνίας μεταξύ διαφόρων τεχνών. Προσκαλώντας όχι μόνο καλλιτέχνες αλλά και πολλούς κριτικούς θεάτρου και δημοσιογράφους και οργανώνοντας καθημερινές συναντήσεις και συζητήσεις μεταξύ των πρακτικών και των θεωρητικών παραγόντων της καλλιτεχνικής δημιουργίας, οι υπεύθυνοι του θεσμού κάλεσαν να δημιουργήσουν κλίμα ουσιαστικών επαφών και αλληλεμπλοκισμού. Οι κριτικοί και οι δημοσιογράφοι ήρθαν στο φεστιβάλ από τον Καναδά, την Κορέα, τη Γαλλία, τη Ρωσία, την Πολωνία, τη Λιθουανία, και αναφέρω μόνο εκείνους με τους οποίους, όπως και με πολλούς Ιταλούς δημοσιογράφους, συνέλαψα το παρόν άρθρο μου στο Τορίνο κατά τη δεύτερη, τη μεσαία φάση της διοργάνωσης, η οποία ολοκληρώθηκε από τρία τετράημερα.

Πορόλο που το πρόγραμμα του δικού μας τετράημερου περιλάμβανε καθημερινά 3-4 παραστάσεις στην ιδιωτική πριβιλέ, δεν χάρισα και κατάλαβα με λύπη το πρόγραμμα της πρώτης και της τε-

Το φετινό φεστιβάλ Teatro a Corte στόχευε στη συγκέντρωση και παρουσίαση νέων τάσεων και παραγωγικών ομάδων που με τη χρήση καινούργιων καλλιτεχνικών τρόπων έκφρασης να ανακαλύπτουν διάδρομους επικοινωνίας μεταξύ διαφόρων τεχνών

Τότε οι πέντε ολυμπιακοί κύκλοι ενέπνευσαν τους γνωστούς Ιταλούς σκηνοθέτες να στήσουν πέντε μεγάλες θεατρικές παραστάσεις σε διάφορα σημεία της πόλης. Ταυτόχρονα, πάνω στο ίδιο κύμα έπαιξαν πολιτιστικού ενθουσιασμού και απλότητας κρατικές και τοπικές επιχορήγησης, η πόλη φιλοξένησε τη διοργάνωση της απονομής του Ευρωπαϊκού Θεατρικού Βραβείου και ευτύχησε να φιλοξενήσει τον βραβευμένο εκθέτη τη χρονιά Χάρντ Πίτερ, όπως και πολλούς άλλους εξαιρετικούς καλλιτέχνες του θεάτρου μαζί με τις παραστάσεις τους. Και επειδή έπαιξε να είμαι εκεί, παρακολούθησα τις συζητήσεις των ντόπιων διοργανωτών για την ανάγκη διατήρησης αυτής της πολιτιστικής πνοής που ξεσπάει στην πόλη.

Η ιδέα αυτή έγινε θεσμός και για τρίτη συνεχόμενη χρονιά η πόλη του Τορίνο, ενώνοντας τους στόχους της πολιτιστικής αναβίωσης και τουριστικής προσέλκυσης, καθιέρωσε το διεθνές διεθνές θεατρικό φεστιβάλ, έτσι ώστε το 2011 η πόλη, που υπήρξε η πρώτη πρωτεύουσα της ενιαμένης Ιταλίας, να φτάσει στην εκατοντηντάχρονη επέτειο του γεγονότος όχι μόνο με παλιές δόξες, αλλά και με καινούργια πολιτιστική αιγλή.

Σεταίριας φάσης, θρηνώντας γι' αυτή που δεν είδα, όπως τα μπαλέτα Maguy Marin και το Θέατρο του Κεντρώου από τη Γαλλία, το Puppet Theatre και το Fire Theatre από τη Γερμανία κ.ά.

Τι είδα; Δε θα σας κουράσω με περιγραφές θεμάτων στα οποία δεν υπήρξε συνθεσάς, θέλω όμως να δώσω την αίσθησή της ευρύτητας που αναπτύχθηκε για τον ένοχο redefining της ημέρας. Είδα τον καταπληκτικό Ισπανό David Moreno να παίζει τις δικές του συνθέσεις πάνω σ' ένα κάθισμα κρεμασμένο στο ύψος εξή μετρα πάνω που ταυτόχρονα ήταν και οθόνη όπου προβάλονταν δικό του επίσης video γεννημένο από τη μουσική του. Είδα τα βραβευμένα με τη χρυσή Μάσκα μπαλέτα της Ρωσίας Τζιάνος Βαγκνόβας όπου η Έκαστουβ ρωσική τεχνική του κλασικού μπαλέτου συνδυάστηκε με σύγχρονη χορογραφική σκέψη και όπου ο λόγος του Τζε-

κωφ συνυπήρξε στη σκηνή με την εμπνευσμένη από αυτόν δραματική χοροκίνηση.

Είδα την παράσταση του physical theatre από την αγγλική ομάδα Thimisis όπου η κίνηση αντικατέστησε πλήρως το λόγο στην παρουσίαση της φθοράς των ανθρώπων σκέψης. Είδα ίσως την πιο πρωτότυπη παράσταση, το Le Banquet (από τη γαλλική ομάδα Histoire). Αυτή δεν μπορεί να μνη της περιγραφής! Φανταστείτε τη μάχη ενός τεράστιου κόστους (Pollenzo), κατά μήκος ενός στενόμακρου τραπεζιού κάθονται 300 άτομα (από 150 από κάθε πλευρά). Το τραπέζι διαπερνούν δύο σειρές από ρόδες. Η τελευταία αρχίζει και πάνω στις ρόδες περπατούν, σέρνονται, χορεύουν διάφορες μάσκες, ζώα, αρχαίοι θεοί, πληγμένοι στρατιώτες, χορεύτριες, απάνω, γελούν και τραγουδούν ταυτόχρονα, και σερβίρουν στους καλεσμένους του παγονιστικού αυτού συμπόσιου κρασί από το ... δάκτυλό τους, φαγητό ... από τις κοιλιές τους. Φανταστείτε να παίρνετε κέτσοπ από τις «πληγές» στην πλάτη του στρατιώτη που βογκώντας σέρνεται στο τραπέζι. Φανταστείτε τη παρουσίαση που φορέει φόρεμα από κομμάτια από υγρό βορβόλ και να κόβει από πάνω της κομμάτια για τους μεροκλήδες. Ο κόσμος μετά από το πρώτο κομμάτι διαλέγει, αρχίζει να συμμετέχει, να παίζει με τους φρούτα, να ζητά επίμονα φαγητό, να πετάει φρούτα ο ένας στον άλλο, να γίνεται μέρος αυτής της πανέμης σπουδής στο θέμα «ανθρώπων και φαγητού», να συμμετέχει στη βαρβαρότητα, στην υπερβολή, στο γκροτέσκο, να φτάνει στην πλήρη συμμετοχή στο δράμα, με το δόσιμο που θυμίζει τελικές θεωρητικές. Κα-τα-πληκ-τι-κό!

Πολλαπλές ερμηνείες

Στις 4 μέρες θεάτρου στο Τορίνο χώρεσε και ένα μίνι-φεστιβάλ από 7 παραστάσεις νέ-

ων Ιταλών καλλιτεχνών. Οι δουλειές τους επηλύκονταν μεταξύ 35 προτάσεων. Ενδιάμεσοι το σύστημα επιλογής. Τα λεγόμενα σταθερά (stable) θέατρα της χώρας εξετάζουν πρώτα τα γραπτά projects, κάποιον έκθεση ιδιών με έμφαση στην περιγραφή του νευτερισμού που χαρακτηρίζει την πρόταση, γίνεται η πρώτη επιλογή. Ακολουθεί η παραγωγή ενός δεκαπεντάλεπτου μέρους του μελλοντικού σκηνικού, που γίνεται με την οικονομική και τεχνική στήριξη του «σταθερού» θεάτρου της περιοχής. Η δεύτερη επιλογή πια βγαίνει τους επτά νικητές που αναπτύσσουν τις προτάσεις τους σε πλήρεις παραγωγές και τις παρουσιάζουν ως πρεμιέρες στο Τορίνο. Οι παραστάσεις, φυσικά, ήταν άριστες και στην ποσότητα και στην πρωτοτυπία (θύο παράμετροι που δεν ανέπτυξαν απαραίτητα), ως σύνολο όμως έδιναν πολύ ενδιαφέρουσα εικόνα των σύγχρονων τάσεων, από την οποία προέκυπταν τα εξής: α) οι νέοι καλλιτέχνες καταργούν τα σύνορα μεταξύ των τεχνών, όχι μόνο μεταξύ του θεάτρου πρόζας και της χοροκίνησης και της μουσικής, αλλά και μέσω της χρήσης των πολυμέσων ενώνουν το θέατρο με τις εικαστικές τέχνες, β) όλοι και στη σύγχρονη εικαστική τέχνη, έτσι και στο θέατρο οι νέες αποφασίζουν την ασημηματικότητα (paratopia) αφιερώνοντας το έργο τους ανοικτό για πολλαπλές ερμηνείες, γ) το θεατρικό κείμενο, ακόμα και αυτό που προϋπάρχει της παράστασης, ακόμα και το κλασικό, αποτελεί μόνο τη βάση για τη δημιουργία και όχι το περιοριστικό της πλαίσιο, δ) ο φωτισμός, η μουσική, το ευέλικτο, συνδυάζονται με την δημιουργία κατά τη διάρκεια της παράστασης σκηνικό είναι μια συμπτωματολογική με τους θεσμούς.

Μερικές προτάσεις

Δύο είναι το βασικό μνη-

Είδα τον καταπληκτικό Ισπανό David Moreno να παίζει τις δικές του συνθέσεις πάνω σ' ένα κάθισμα κρεμασμένο στο ύψος εξή μετρα πάνω που ταυτόχρονα ήταν και οθόνη όπου προβάλονταν δικό του επίσης video γεννημένο από τη μουσική του

νύματα που έφερα μαζί μου από το Τορίνο και που θα ήθελα πολύ να μεταδώσω στους δικούς μας ανθρώπους του θεάτρου. Τρίτον, το ζωντανό της ιστοριογραφικής κληρονομιάς του τόπου μέσω σύγχρονων πολιτιστικών διοργανώσεων είναι ένας δυνατός τουριστικός μαγνήτης. Αν μπορούσαν, π.χ., οι διάφορες παραστάσεις του Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Δράματος να μαζευτούν στο χρόνο και στο χώρο, να γίνουν Φεστιβάλ Κουρίου, να ενισχυθούν με μακρές ντόπιες περιοριστικές παραγωγές νέων καλλιτεχνών; Αν, π.χ., το Κολόσαιο φιλοξένησε φεστιβάλ μεσαιωνικής μουσικής; Αν το Φεστιβάλ Εναλλακτικού Κινηματογράφου έβρισκε πιο ενδιαφέρουσες στέγες και άπλωνε περισσότερο τα φτερά του;

Δεύτερον, το θέμα στήριξης των νεοεισών ομάδων, νεοεισών ανεξάρτητων παραγωγών στον τομέα του θεάτρου γίνεται όλο και πιο εντατική ανάγκη. Πληθαίνουν νέοι άνθρωποι με σπουδές και ανάγκες έκφρασης, που προς το παρόν επαυδρούνται «έκλαβ καθούμνο» και το «New division» εν αναμονή ευκαιρίας να δείξουν τα σκέφτονται και τη αξίζουν. Η Περιοριστική Σκηνή του ΘΟΚ θα μπορούσε να δημιουργήσει νέο θεσμό, μια αρχή στην οποία οι ανεξάρτητες παραγωγές να είχαν τη δυνατότητα να κυκλοφορούν με τη συντηρητικότητα του κοινού.

Και η τελευταία σφραγίδα στο Τορίνο. Η οικονομική κρίση χτύπησε σε τεράστιο βαθμό τα πολιτιστικά της χώρες. Οι Ιταλοί καλλιτέχνες συνδέσαν όλες τις εκδηλώσεις τους με διαμορφωμένες ενότητες στην κυβέρνηση στην χώρα που περιέκοψε φέτος κατά 30% τα κονδύλια επιχορήγησης για τις «ζωντανές» τέχνες, το θέατρο, τη μουσική, το χορό κ.λπ. Δημιουργούνται πολλές κινήσεις διαμορφωμένες, όπως το Zorrotzitate (0.3), για να ανατρέψουν τις δυσμενείς συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί.

Η τέχνη θέλει επενδύσεις, αλλά μπορεί να επιφέρει και κέρδη.